

MAGYAR IZRAELITA.

Előfizetési feltételek:

Félévre 3 ujfrt. Egész évre 6 ujfrt. Előfizethetni a szerkesztőség, minden postahivatal, s minden könyvkereskedőnél.

Hirdetmények ára:

2 hasábu petit sorért, egyszeri hirdetéssel 10 kr., többszöri hirdetéssel 7 kr. osztr. értékben. Megjelenik minden pénteken.

Felelős szerkesztő s kiadó-tulajdonos:

Dr. ROKONSTEIN LIPÓT, rabbi,

(Szerkesztői iroda: Rombach-utca 1. sz. 1. emelet.)

Hazafiasságunk tűzpróbája.

(Fmt.) A magyar nemzet új válság előtt áll.

E válság alatti magunkviselete kétségtelenül éber figyelemnek leendő tárgya.

Azok, kiknek hitfelekezetünk rágalma-zása kenyerek, s azon kislelkűek, kik mert becsületes haragra gyávák, a fegyvertelen ellenében szeretik vitézségüket kitüntetni, bizonyosan végtelen pontossággal fogják minden mozdulatunkat regisztrálni, és majd a számadás napján, midőn megjön a jutalom — kinek-kinek érdeme szerint — hajmeresztő bűnlajstromot fognak előnkbe tárni!

Mi ragaszkodunk azon elvhez, hogy elévülhetlen örök jogunk érdemektől nem feltételeztetik, s hogy az egyének magoktartásáért épen csak az egyéneket lehet felelősségre vonni, nem pedig hitfelekezetüket.

Mégis azon kivételes helyzetről fogva, mely nekünk jutott, sokszoros kötelesség sulya nyomja minden egyes izraelita lelkiismeretét!

Senkit sem tilthatunk el attól, hogy meggyőződése szerint cselekedjék, — csak egyre szeretnők kérni hitfeleinket!

Ha más ember tévutra jut, magának vétkezik, s maga bűnhődik, de a zsidó egyed bűnét az összes zsidóságnak szokta az előítéletes világ beszámítani.

Azért kétszer kell magunkat meggondolnunk, mielőtt nyilvános lépést teszünk, mert minden zsidó midőn határoz, nem csak saját sorsát intézi, hanem százezrek jólétét, jogát teszi kockára, mit kockáztatni joga nincs.

Mi izraeliták, voltunk az elsők, sőt egyetlenek, kik feltétlenül hozzá csatlakoztunk a magyar nemzethez, kik nehéz viszonyai között nem alkalmatlankodtunk neki nemzeti-ségi, szabadalmi igényekkel, kik nem bolygattuk a hon territorialis és nyelvi viszonyait, kik nem csak hirdettük, hanem intézvényeink és egyleteink által jelét isadtuk magyarosodási hajlamunknak és igaz ragaszkodásunknak azon nemzethez, melynek földjén lakunk, kik midőn vallási egyéniségünket sértetlenül meg kívántuk örözni, nemzetiségi tekintetben tagjai kívántunk lenni azon dicső nemzetnek, melytől hogy kebelébe fogad, várjuk.

Ne engedjük, hogy azt mondják rólunk miszerint köpenyforgatók vagyunk, miszerint elv nélkül a viszonyok szerint mindkét félhez simulunk, mindenkor a hatalmashoz.

Mit meggyőződésből tettünk, valljuk azt meggyőződésünknek tétova nélkül mindenha, s maradjunk meg az igaz uton szilárdan a lehetőség legvégsőbb határáig!

Lehetetlenséget mint mástól, úgy az izraelitától sem követelhet senki, de a mit a sors a magyar nemzetre mért, azt oszszuk meg vele testvériesen, és ragaszkodjunk hozzá bal

és jó sorsban egyaránt s mulandó jólétért egy percrese hagyjuk oda a jog és igazság zászlaját, melynek elébb-utóbb, de utóvégre is győznie kell.

Életkérdésünket a politikai emancipációt a viszonyok valószínűleg még egyszer, s talán hosszabb időre elnapolandják, de a nyert időközt annál sikeresebben kell és lehet a társadalmi emancipációnak érdekében felhasználnunk, a társadalmi emancipációnak, mely abban áll, hogy a nép, az utolsó falusi ember is, ne a katolikust, ne a reformátust, ne a zsidót lássa testvérében, hanem lássa csupán társát, ki osztozik vele ugyanazon nemzet sorsában és történetében, nyomorában és jólétében, bajában és dicsőségében, hogy ne lásson különbséget sem gondolkodásmódban sem viseletben, sem óhajban sem tettben közöttünk és a más vallásu magyarok között.

Ha a különbség nem lesz látható, a mindennapi élettapasztalás okvetlenül diadalmaszkodandik a legkonokabb vakhit felett is, és el lesz érve a nagy cél, hogy a nemzet öntudatában, mely fiai között különbséget nem ismerend, gyökerét vesztendi azon külön állás is, melyet a politikai életben akaratlan elfoglalunk.

Bár nehéznek látszassék is e nagy cél elérése, kétségtelen, hogy a közös szenvedés közelebb hozandja egymáshoz a nemzet fiai, s hogy az üldöztetés méltányosabbá tesz mások érdemeinek megítélésében, s hogy épen ez időben, midőn szolgálataink leginkább fognak szükségeltetni, leginkább fognak is azok elismertetni, nagyra becsültetni.

Ne legyen tehát különbség közöttünk, s más vallásu honfitársaink között, vagy ha lesz — legyen ez csupán előnyünkre.

Tartsuk ezt szem előtt, bármi nagy önmegtagadást, kívánjon is tőlünk a sors, s gondoljuk meg, hogy a szenvedés hon-szeretetünk tűzpróbája, minél súlyosabb a próba, annál fényesebb a siker!

Sokan azt fogják mondani és joggal, hogy e felszólalásunkra épen nem volt szükség, hogy az csak rossz színben tünteti fel érde-

metlenül hitfeleinket, s hogy ezek tanácsunk nélkül is tudták volna, mitévők legyenek.

Mentsenek ki viszonyaink.

Igénytelen szavunk, melyet hitfeleink érdekében, hol kellett, soha sem kiméltünk, lehet, hogy rövid időn kénytelen megnémuland, s nem fogjuk talán hallathatni akkor sem midőn arra szükség leend. — Ezért nem akartuk ezeket elhallgatni, nehogy utóbb a magyar zsidók egyetlen nyilvános közlönye mulasztással vádoltassék.

Ha a viszonyok megengedik, e tárgyra még egyszer visszatérünk, részletesebben is fogunk még e tárgyról szólni.

Válasz a Vértessaljaiaknak.

IV.

A második kérdés tulajdonképen több kapcsolatos kérdésből állván, azokat külön-külön tárgyalandjuk.

A kérdés első része így hangzik:

„Másodszor kérdezzük, olyan volt-e a magyar zsidó magaviselete az elmúlt fájdalmas 12 év alatt, mely annak a magyar nemzetiség-hezi ragaszkodását tanúsította, s nem inkább azon látszatra adott e okot, hogy az adó és más önkényes zsarolások következtében történt árverések alkalmával az abszolút hatalomnak igen hasznos eszköze volt?”

Mi e kérdésre nagyrészt második cikkünkben felelvén már meg, az ott mondottakat egy megjegyzéssel kívánjuk megtoldani.

Megengedjük, hogy a vevők szereplése ezen árveréseknél gyűlöletes volt, de azt hiszik e tisztelt beküldőink, hogyha a vevők nagy része pusztá hazafiasságból elmaradt volna, ez megghiusította volna a hatalom célzatait? Korántsem, a mai időben az egész világ egy piarc, s olcsó árunak mindig akad vevője! A vevők száma, — a concurrentia

csökkenésének következménye csak az aránylagos lejjebbzállása lehetendett, s ha így a szegény adózók vagyona fele értéken adatott tovább, önök intentiója mellett ez érték egy tizedén prédáltatott volna el, — a miben szinte nem lett volna nagy köszönet, sem enyhülés a nemzet fájdalmának!

Az a házaló zsidó, ki ott az árverések-nél kereste nyomorult módon kenyerét, tehát érdemén felül jut a dicsőséghez, hogy az abszolút hatalom eszközének mondassék, de viszont kérdehetnők mi, hogy azon nemes és ősi családokból származott honfiak, kik kisebb és nagyobb ranggal nagy nagy számban szolgáltak a Bachuszárok seregében, kik kivették azt a zsaroló adót, és foganatosították azokat a gyűlöletes árveréseket, azok nem voltak-e valódi, befolyásos, és nagyra becsült, busásan fizetett eszközei az abszolút hatalomnak?

Ez eknek mert nem voltak zsidók, szó nélkül megbocsájtunk, és hogy szent legyen a béke, itt-ott municipiumaink élére is állítottuk őket!

Távol legyen tőlünk ez ellen felszólalni, mi ellenkezőleg azt hisszük, hogy méltán borít fátyolt a testvériség az emberi gyarlóságra, mert tudjuk, ki egyszer megbotlott is, fölegyenesezhetnek, ha rajta taposó lábunk nem fojtja őt a sárba!

A következtetések, mik ebből vonhatók, — annak tanulmányozását magokra vádlóinkra bizzuk, csak azt ismételjük, mit már egyszer mondánk: Quod uni justum, sit alteri aequum!

A kérdés második része ez:

„Elhozta filléreit a legutolsó magyar is a nemzeti közjó oltárára, megnyilt-e a zsidó tömött erkénye?”

Ha önök nem értenék csupán az utolsó idő nagyszerű gyűjtéseit, utalhatnánk 1848-ra midőn az ország kormányának felszólítására a nemzet minden polgára arany, ezüst ékszerét összehordá a később elkobzott nemzeti alaphoz! — Tudtunkkal a dúsgazdag katolikus klerus nem igen sietett akkor ér-

tékes templomi ékszereit legszentebb áldozatul a haza oltárán bemutatni, de több zsidó községet számolhatnánk fel, mely szegényes fafaragványokkal pótolta a hiányt, midőn utolsó szemernyi ezüst eszközét is odaadta a szükségét szenvedett nemzetnek!

Mi már az utolsó idő alapítványait illeti, nem hisszük, hogy a „Magyar tud. Akadémia“ vagy e tőkék más kezelői statisztikai kimutatásokat készítettek volna az adakozók vallási minémiségéről, ennél fogva pontos feleletet adnunk nem is lehet.

Mi a nagyobb részről tudjuk, s kikerül nem tudjuk azokról felteszszük, hogy a „magyar zsidó“ eleget tett honfui kötelességének.

A kérdés harmadik része végre így szól:

„Emlékezünk körülbelől egy éve, hogy egy aláírási ivkereng a pesti zsidó községben, a magyar Akadémia palotájának javára, baráti körben emlegettük, a legvérmesebbek közülünk a roppant gazdag zsidó községtől, melynek kezén Magyarország nemzeti vagyonának legnagyobb része megfordul 100,000 frtot is reménylettek, a szerényebbek 15—20,000-ben is megnyugodtak volna, de erre aztán mint biztosra számítottunk. Szabad tudni, mennyi eredménye azon kikürtölt nagylelkűségnek? mert hiszen önök magok költötték nagy várakozást, nagyszerű ígéreteikkel?”

Mi részünkről megvalljuk, épen semmi érdekeltséggel sem viseltettünk amaz aláírási iv sorsa iránt, mert tőle a viszonyok ismeretének alapján nagy eredményt soha sem vártunk, s így t. beküldőink kíváncsiságát ki nem elégíthetjük, miután ez iv sorsáról csak annyit tudunk mint ők magok.

Szükségesnek tartjuk itt azonban azon illúziót a pesti zsidó község „roppant gazdagságáról“ s „Magyarország nemzeti vagyon-

legnagyobb részének“ kezén forogtatóról kellő mértékére leszállítani.

T. beküldőink, s azon számos társaik, kik oly nagyon szokták a zsidó vagyonságát emlegetni alig vették számba e haza áldott földjének, a nemzet fekvő birtokának mérhetlen becsét. A zsidó vagyona nagy részt mozgó tőke, sebesebben forog ezért szembe-tűnő és vakít, de valójában tekintve e néptörredék, mely e hon földjének alig egy parányi részecskéjét birja, legszegényebb.

Térjenek t. beküldőink kissé magokba, becsülgessék fel az értékeket, s úgy fogják találni, hogy a hon egyetlen főpapja, s egyetlen világi főura egymagok több vagyonnal birnak, mint az a dúsgazdag pesti zsidó község összesen! Pedig hol vannak azok a 100,000 ftos alapítványok mikben ezen főurak a nemzetet részesítették? Tudunkkal halhatatlan Széchényink 60,000 ftos alapítványa historiánkban páratlanul áll, — azt pedig csak nem várhatta senki, hogy a pesti zsidó község kebelében Széchényik fognak teremni?

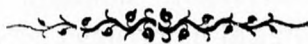
Ezt csak mellékesen érintvén azon megjegyzést kell még tennünk, hogy a kérdéses aláírási iv nem a pesti zsidó község körében, hanem csak e község előljárási körében kerengett. Amaz előljárási, mely az ismert boldog időszak alatt jutott a kormányra érde-meit után, mely érdem pedig sem a honszeretet, sem a nemzethez ragaszkodás nem vala, — ezektől tehát áldozatokat várni a magyar nemzet oltárára józan észszel nem lehetett! — Maga a pesti zsidó község a magyar szívű, s nagyobb részt magyar ajku nép a hon többi polgárai sorában hozta állása szerént adományait, s nem jegyezte forintjaira vallási eredetüket. — Mi habár e körülménynél fogva nem felelhetünk számokkal a vádra, mégis csak helyeselhetjük azt, hogy hitfeleink hol nem vallási, hanem tisztán polgári kötelességet teljesítettek, ezt mint a nemzettestbe beleolvadt polgárok, s nem mint különvált felekezeti tettek.

Végül még csak azt óhajtjuk megmondani, hogy fonákul járnak el azok, kik midőn a magyar zsidó felett bíraskodnak, első sor-

ban a pesti községre szoktak ujjal mutatni! Épen a pesti községben legtöbb az idegen elem, melyet az érdek hoz ide, s melynek maradéka csak másod s harmadizben szivja be e hon levegőjével a honszeretetet. Ezért a pesti község magatartása sokszor — de nem mindenkor irányadó az országban; — tekintsek a tiszta magyar községeket is, s csak azután ítéljenek!

A harmadik kérdés jövő, s utolsó cikkünknek lesz tárgya!

Mezei Mór.

Horn Ede és a „Magyarország“ a határozati javaslatról.

A „Magyarország“ híres hazánkfíának Horn Edének következő levelét közli:

P á r i s, nyárhó 18.

Tisztelt barátom!

Ön talán tulszigorunak találta a véleményt, melyet előbbi levelem utóiratában kimondtam a határozati bizottmány „Javaslat“a fölött. Mint megjegyeztem, az első benyomásnak szülöttje volt ez. Ujra s újra olvastam azóta e nagyfontosságú okmányt, mely programja akar lenni az országgyűlésnek, de melyből az események fordulata végrendeletet is csinálhat. Olvastam ezt azon kecsegtető reményben, azon meleg óhajtással, hogy a tévedésről meggyőzzem magamat, hogy első véleményemet igazitanom kellend. Valódi szívbeli fájdalommal mondom: fáradozásom sikertelen maradt.

Elismerem ugyan, s nagy megelégedéssel, hogy sok szép elv mondatik ki e javaslatban. Áll ez főképen azon kérdésekre nézve, melyek hazánk anyagi érdekeit illetik. Meglátszik itt azon kitűnő nemzetgazda (économiste) befolyása, ki szerkeszté s aláírta a javaslatot. A nemzetgazdasági téren a bizottmány elvei nagy általánosságban helyesek s a kor igényeinek megfelelők. Egyes kétes s megvitatható pontokra alkalmam lesz a t. szerkesztőség engedelmével visszatérni, mikor a tényleges kivitelre kerül a sor.

Ha kielégítőnek nem találtam a javaslatot, ez, mint érin'etem, főleg azon pont által indokoltatott, mely a nemzetiségekre vonatkozik. Csak annyit legyen szabad itt megjegyezni: hogy hónapok óta várakoznak a hon nem-magyar lakosai, várakozik a szabadelvű Európa, az országgyűlés ebbeli nyilatkozatára. Ha e hosszú várakozás után a nemzet képviselői végre valahára nyilatkozni akarnak, valamivel többre lehet számolni, mint a bizottmány által javasolt rövid s száraz kimondására bizonyos általános elveknek. Időnkivüli tán nem volna, határozott s szorosán körülírt programmal fellépni s megmondani, miképen s mily módon szándékozik az országgyűlés életbe léptetni, gyakorlatba átvinni azon elveket, melyeket a nem-magyar nemzetiségek „megnyugtatóására“ s saját szabadelvűségének Európa előtti bebizonyítására már annyiszor kihirdettetett,

Felteszem, hogy igen fontos s eldöntő okok meg nem engedték még a bizottmánynak, a kérdés e gyakorlati részleteibe becsátkozást már most. Tisztelem ez okokat; elégedjünk meg tehát mostanára az elvek kihirdetésével. De mily fogalma lehet a mívelt világnak a bizottmány felvilágosultsága- s jogérzetéről, ha ugyanazon pontban, mely a jogegyenlőségről szól, reá pattan ez ember a bevett vallásokról szerencsétlen anachronismusra?

Szemeimnek alig hittem, mikor olvastam e szótagot. Szerettem volna hinni, hogy csupán tévedésből iratott át régi törvények formulájából, mért én a mívelt Európában egyetlenegy újabbkori törvényt sem ismerek, mely így játszanék a legmagasb elvekkel, mely azt mondaná; egyenlők lesznek a hon minden lakói, — azok kivételével, kiket egyenlőknek el nem ismerünk. . .

A következő pontban ismétli a bizottmány ezen elavult phrasist a „bevett vallások“ról. — Azzal azt akarta mondani, hogy még 1861-ben a magyar országgyűlés a hon lakosai egy egész osztályát ki fogja zárni a jog sorompóiból; az általános törvényességnek a zsidókra való kiterjesztése helyett a legreactionariusabb államok módja szerint újra „zsidó-törvényt“ (Juden Gesetz) fog alkotni vagy inkább egy ilyennek alakítását előkészíteni. S olyas valamit mernek a szabadelvű Magyarországnak proponálni, mikor a Rauscherek s Schwarzenbergék concordat-

államában s zsidók hónapok óta a politikai jogok legmagasbjainak teljes gyakorlatában vannak; mikor csak néhány hónappal ezelőtt Bajorország, olvasd Bajorország archikatólikus főpapjai az országgyűlésen egész erélylyel felszóltak a teljes emancipacio mellett, s sikerrel!

Ne féljen attól, t. barátom, hogy a zsidó-emancipacióról hosszú értekezéssel alkalmatlankodom*) Ha akarnám is, nem tehetném. Tíz év óta mívelt országban élek, hol a felvilágosodott emberek régóta elfeledték a szabadság abc-jét, hol senkinek se jött eszéjébe azon axioma bebizonyításának megújítása hogy se jog, se szabadság nem létezik s nem létezhetik ott, hol az ugynevezett jog s az u. n. szabadság csak amaz vagy emez osztályoknak járuléka. Egyedül az oskolamesternek, 4—5 éves gyerkőczeit átellenében szabad még demonstrálni, hogy $2+2=4$, hogy világos a nap s sötét az éj.

Hozzáteszem, hogy a mívelt országokban töltött e 10 év alatt még a leghátramradottabb körökben sem hallottam, még a legreactionariusb lapokban sem olvastam panaszt vagy sajnálatot a jogegyenlőség teljes átvitele miatt. Mindenhol azt mutatta a következtetés, a hosszú évek tapasztalata, hogy ha voltak talán a zsidónak külön hibái — minden népfajnak s minden társaságosztálynak megvannak a magáéi — ezek külön helyzetének kikerülhetlen szülöttjei voltak; az okkal eltűnt az okozat. Mindez oly annyira elismert, hogy ha valamely nem gondolható cataclysmé következtében Franciaország, vagy Belgium, vagy Holland, elvesztené a XIX. század halhatlan szerzeményeit, a mi fenmaradna mindennek daczána az — a jogegyenlőség. Ez teljes meggyőződése itt s máshol minden józaneszű embernek.

E körökben élvén, teljességgel képtelen volnék, ha akarnám is, visszahelyezni magamat gondolatban azon középkori álláspontra, hol az ember még nagy tudománnyal, erős dialecticával bizonyítani igyekszik azt, hogy szabadságról szó nem lehet, a hol a szabadság nem képezi a közjót, hogy a valódi haladás össze nem férhet bármely helotismus s pariaság fentartásával, hogy az összességnek

*) Én az emberiség jogainak védelmére szívesen nyitom meg lapomat. M.^o.

érdeke s tudve minden erő s tehetség legszabaddabb kifejlődését s alkalmazását kívánja.

A „javaslat“ e pontját vitatni tehát nem lehet szándékomban. Egyébiránt morális lehetlenségnek tartom, hogy az országgyűlés azt magáévá tegye. A 19-dik század második felében egy szabadelvűnek híresztelt országnak képviselői Europa előtt nem adhatják politikai kiskoruságuk oly szomorú bizonyítványát. Csak egyetlenegy észrevételt legyen szabad tennem, nem a bizottmány elvei fölött, hanem a mód fölött, melyen ezeket a közönség elé terjeszti s életbeléptetni akarná.

Magyarországban legfőlebb 350000 zsidó létezik. Ez nem épen rémitő nagyságu szám. Volna is háromszor annyi, a zsidóság multja s mostani magaviselete eléggé kezeskedik arról, hogy e néposztálynak soha legtávolabbról se jött s soha se jövőendő eszébe a gondolat, jogának kivivására azon eszközök s módokhoz folyamodni, melyeket M. O. bizonyos nemzetiségei több vagy kevesb sikerrel használnak. Hosszu századokon át szenvedni s tűrni szokott a zsidó, M. O. ban szintugy mint máshol. Bármit határozzon az 1851-diki országgyűlés, a hon zsidó lakosa magyar fog maradni testtel s lélekkel, mint volt ez 1848—49-ben, daczára a pozsonyi országgyűlés által rajta elkövetett igazságtalanságnak.

Félni tehát nem lehet a magyar zsidóságtól. A javaslat fenn akarja tartani az ujjászületett M. O.-ban a középkor szomorú maradványát; minden áron igazolni akarja a hon elleneinek azon mondatát, hogy M. O. nem a szabadság, hanem a szabaldalmak hona.

Mi köze van a hon lakói jogegyenlőségének az idegenek letelepedése honosítása iránt hozandó törvénnyel, mely csak általános törvény lehet? mi köze van a politika s polgári jogegyenlőségnek a különböző néposztályok társadalmi összeolvasztásával, melybe a felvilágosult törvényhozónak nem is szabad magát beavatni s mely egyébiránt, a mennyiben ez a zsidók s nem-zsidók közti viszonyokat illeti, csak az emancipációnak következménye lehet s mindenhol az is? Minek mind ezen tiygetlenül összeácsolt hátajtócska.

Teljes bizodalمام van a magyar zsidók becsületérzetéhez, hogy egy lélekkel s a legnagyobb erélylyel visszatartásitják az alamizsnát, melyet a bi-

zottmány nekik nyújt. Visszatartották ezt már 1848-ban. Ezen emelkedetes év s 1861 közt fekszik a teljes s feltétlen emancipacio, melyet Magyarország képviselői július 28-ban 1849-án a szegedi gyűlésen kimondtak s fekszik anuyi s annyi haladás mely azóta egész Európában létesült. Lehetetlen hennem, hogy a magyar zsidók jogérzete s önbecsülete ezen időközben kevesbült volna.

Egy utolsó észrevételt s berekesztem hosszú leveletem. A bizottmány javaslata t. Tisza ur határozati javaslatából fejlődött ki, s e javaslat maga csak átdolgozása akart lenni dicsőült nagy hazánkfia hátrahagyott beszéd-töredékének. A javaslat tehát bizonyos mértékben Teleki László végrendeletének is nézhető. 1853-tól fogva, hol Brüsszelben éltünk együtt, egész szerencsétlen drezdai utjáig volt szerencsém, e valóban nagy s szabadelvű hazafival összeköttetésben maradni, s elég alkalmam volt, élőlőszóban s levelezésben Magyarország minden teendőjéről Telekivel hosszasan értekezni. Az élő Istenre s elfelejthetlen barátunk hamvaira esküdni merek, hogy Teleki L. soha se egyezett volna bele a jogérzelem s szabadelvű sége merész meghazudtolásába.

H o r n E d e.

E levelet a „Magyarország“ szerkesztője következő szavakkal kíséri:

T. barátunk e szigorubb bírálatát teljesen igazoltnak találjuk. Mi, kik a zsidó kérdést nem a zsidók ügyének, hanem az emberiség érdekének tartjuk, mi, kik t. munkatársunkkal együtt, a szabadság első betűjének ismerjük a kötelességek és jogok közösségét, a javaslat mentségére még csak azt sem említhetjük fel, hogy tán hazánk kiváló viszonyainak szempontjából indult ki, mert az erkölcsi világban az igazság csak egyféleképen érvényesíthető, mert mi azon nézetben vagyunk, hogy minden államot csak erősebbé tesz az igazság uralkodása.

A javaslat tán az elfogultak előítéletére, a türelmetlenek korlátoltságára, vagy az ugynevezett miveltszó osztály aggodalmára volt tekintettel.

A törvényhozónak épugy feladataktűzdeni, dacolni az előítéletekkel mint feladata az emelkedet-

tebb felfogású journalistikának, a művelt embernek. Az elfogultság, a korlátolt elme, a türelmetlenség számbavétele csak igazolja az elfogultságot, a korlátolt elme rémeit, a türelmetlenséget.

A zsidónak vallása nem akadály a jogegyenlőségre. Sehol sem türetett volna meg a vallásfelekezett, melynek veszélyessége a vallásban gyökerezik. De az emancipacionak feltételül sehol sem tüzetett ki a vallásreform. Ez a lelkiismeretet, a vallásszabadságot támadná meg. A zsidók vallása, nálunk sem akadály a zsidók emancipációjának.

Tehát a fajban kell az akadálynak lenni. — A fajnak kell rosznak lenni.

Mondhatja-e ezt a törvényhozás, mondhatja-e ezt józan ember?

Ha a faj rosz, úgy rosz minden zsidó. Lehet-e ezt állítani? A legsötétebb agyu emberekhez intézzük a kérdést, hogy nem ismert-e zsidót, kinek lelke emelkedett, szive nemes, jelleme feddhetlen, hazafisága áldozatkész?

Ha a faj rosz, akkor az rosz marad a keresztviz felvételével is. A kitért zsidó pedig részesévé válik minden polgári jognak feltétlenül, a nélkül, hogy az által metelyévé válnék az államnak. Tehát nem a fajban volt a baj fészke, de a vallásban. De a vallás, mint mondtuk, nem akadály a emancipációnak. — Tehát mi, ha nem a vallás és nem a faj?

De tán mégis a faj. A faj teszi őt önzővé, stb. stb.

Be kell bizonyítani az emancipacio szomorú hírű ellenségeinek, hogy az önzés stb. csak a zsidó tulajdona; hogy ők, kik ellene irnak, minden gyarlóságtól mentek; hogy hozzájok nem fér az anyagi érdek stb.

Ha ezt bizonyították, akkor mégis a fajban lesz a hiba. Akkor a zsidó még ha keresztény lett is, nem élvezheti a polgári jogokat. Akkor a törvényhozásnak meg kell határoznia, hogy a keresztény lett zsidó nemzedéke hányadik fokig rosz.

De hiszen van jó, nemes, becsületes zsidó is, van jobb, nemesb, becsületesebb zsidó is, mint sok keresztény, kiket megvetéssel említ a haza.

Ezek se emancipáltassanak? vagy csak ezek? és a törvényhozás osztályozni fogja őket?

Nem mi, hanem az emancipacio ellenei viszik a kérdést az absurdumig.

Az ügyhöz elvileg is hozzá szoltunk más alkalommal. Horn t. barátunk fenti sorai szintén e téren

találkozik elleneivel. Mi ezuttal csak a türelmetlenség sat. paradoxonaira kívántuk t. olvasóinkat figyelmeztetni.

Van azonban egy aggodalmuk a feltétlen emancipatio elleneinek, melyet meg kell említenünk. Attól tartanak, hogy a 350 ezer zsidó majd mind megvásárolja a 13—14 millió nem zsidó földbirtokát, vagy hogy sok ősi nemes birtok a zsidó vallású kezébe jutand.

Itt azt kell bizonyítani az aggodalmaskodónak, hogy a zsidó idézi elő az államban a pénzsűkiséget, hogy ő akadályoztatja a földhitelbankok felállítását, hogy a zsidó kényszeríti a keresztény birtokost arra, hogy legyen könnyelmű, pazarló, munkátlan.

Aztán be kell bizonyítani azt, hogy az a 350 ezer zsidó mind nagytőkék birtokában van, hogy ők bizonyosan földbe fektetik a tőkéket, habár az nekik majd csak 5%-et fog is kamatozni.

Ha ezt bizonyították, akkor ledönték azon érvet, hogy a zsidó önző, hogy csak a kamatok szaporítását tekinti életcélul.

Már e zsidó-ellenek szempontjából sem hihető tehát, hogy a zsidók a kezők közt levő minden tőkét a földbirtokba fektetendik.

De ha is. Mi nem bírjuk belátni, hogy mennyivel több haszna van abból a hazának, ha az ősi földbirtokokat Stametzek, Modena-hercegek, külföldi keresztények szerzik meg, minth a oly magyar zsidók kezébe jutnak azok, kik magok turják a földet s itt költik el azok jövedelmét.*)

*)Mi a „Magyarország“ szerkesztőségének szent ügyünkben való általános magatartásáért is, de azért is köszönettel tartozunk, ha ez érdekből írott saját cikkeinket tekintélyes lapjába felveszi s így nagyobb mérvben terjeszti, mint ez Mezei Mór urnak múlt számunk mellékletében közlött „A határozati javaslat és a zsidó kérdés“ című cikkével is történt. — de kérjük hogy ily esetekben igénytelen lapunkat, mint a forrást megnevezni sziveskedjék. — Egyszersmind nevezett cikkirő ur által felkérteünk annak megjegyzésére, miszerént a kérdéses tőlünk átvett cikkben a „Magyarország“ szerkesztősége által eszközölt módosítások az ő tudta és beleegyezése nélkül történtek.

A „Pesti Napló“ után.

Egy izraelita észrevételei Mezei Mór urnak „A határozati javaslat és a zsidó kérdés“ cím alatt „Magyarországban“ közlött cikkére :

Mezei ur helyesen fejezi be cikkét, hogy mi csak „teljes jogegyenlőséget, feltét és korlát, lealázás és megszorítás nélkül fogadhatunk el.“ És ily szabatos modorban szerkesztett cikket szeretett volna ügyünkre nézve a határozati javaslatban, mely a ház asztalára letéetett, látni. Ezt helyeslem. De Mezei ur ama nézetét, illetőleg aggodalmát és nyugtalanságát, hogy a határozati javaslatból a zsidóknak csak feltételes vagy részleges egyenjogusíttatását lehetne következtetni, nem osztom. Mert tekintsük meg ama javaslat lényegét, mely szóról szóra így hangzik : „A képviselőház azon szándékát már nyilvánítván, hogy a polgári jogok élvezésére nézve vallás ne tegyen különbséget a haza lakosai között, választmánynak megbízását látja a végből szükségesnek, hogy a zsidó néposztály polgári jogállására nézve törvényjavaslatot készítsen, kapcsolatban a honosítási ügygyel általában, s a keresztények és zsidók közötti társadalmi egybeforrhatást akadályozó viszonyok elhárításának kérdésével.“ E mondatnak, úgy hiszem, következő szavain „választmánynak megbízását látja a végből szükségesnek, hogy az a zsidó néposztály polgári jogállására nézve törvényjavaslatot készítsen“: akadáhat meg leginkább az izraelita olvasó. Mert ő ott egyenesen kimondott jogot és nem törvényt szeretne látni; de ne feledjük, hogy a törvény a jog alapja, és hogy a törvényből lesz a jog, mint az ez esetben is legtisztábban fog kidertülni. Mert az 1848-ki törvények lévén alapja minden, a honygyűlés által létesítendő határozatnak, és azokban a zsidókra nézve törvény nem létező, természetes, hogy a kinevezendő választmánynak olyant készítenie kell; de mért, kérdezhetnék ismét, kell számunkra külön törvényt hozni? Mivel vallásunk eddig nem ismertetett el törvényesnek, és azt törvényessé kell tenni, és ugyanis ily értelemben akarnak ránk törvényt szabni. Minket emancipálni nem is lehet; mert külön nemzetiséget nem képeztünk, és mint embert, tán csak nem akarnak emancipálni? És így nincs más teendő, mint-hogy épen törvényt alkossanak számunkra, a mely által vallásunk törvényesen bevettnek nyilváníttatik.

És az megtörténvén, mi minden polgári jogot a többi honpolgárral egyformán fogunk élvezni. Hisz az 1848-ki 20. t. c. első §-sa is így hangzik : „Az unitária vallás, törvényes bevett vallásnak nyilváníttatik,“ és nem így : Az unitáriusok ezután a polgári jogokat a hon többi lakosaival egyformán élvezendik; vagy pedig; az unitáriusok föltétlenül emancipáltaknak nyilváníttatnak.

Továbbá hogy épen a zsidó kérdéssel kapcsolatban kívánnak a honosítási ügyről intézkedni, ebben ismét nem látok semmit, miből a feltételes emancipációt lehetne következtetni. Mert a javaslat azt mondja, „hogy a honosításról általában kell majd törvényjavaslatot készíteni, csak hogy azt a zsidó kérdéssel véli jónak kapcsolatba hozni. Ebben ránk nézve semmi veszélyes nincs, sőt ez a passus épen az, mely világosan sejteti, hogy korlátlan emancipációt akarnak adni, mert csak azon esetben kell tartani attól, hogy sok idegen izraelita vándorolna be hozzánk. — És az sincsen ott kimondva, hogy erre a vallásra különösen akarnak meghonosítási törvényeket alkotni, hanem általában. A zsidókérdéssel az nézetem szerint csak azért hozatott kapcsolatba, mert a zsidók egyenjogusítása juttatja legjobban a honosítási ügyet emlékezetbe.

És végre ebben : „hogy a keresztények és zsidók közötti társadalmi egybeforrhatást akadályozó viszonyok elhárításának kérdésével“ foglalkozzék, ismét nem látok semmit, miből a föltételes vagy részleges emancipációt lehetne következtetni. Sőt annak, hogy egybeforrasztani iparkodnak, örvendünk kell, és ez is oly passus, mely épen a föltétlen emancipációt tisztán sejteti velünk, mert különböző jogokkal fölrüházott felekezetekeket egymással egybeforrasztani nem lehet; ezen passusra továbbá nem látok óvást helyén a képviselők, mint vallásunkat reformálni akarók ellen. Mert e mondat mit sem tartalmaz, mi vallásunk reformjaira vonatkoznék, hanem a zsidók és a keresztények társadalmi szorosabb együttlétére vonatkozik, melynek egyik legfőbb emeltyűje a vegyes házasság. Épen ezen mondatban foglaltatik azon valódi egyenlőség, melyet nem lehet csupán az által elérni, ha a zsidó és a keresztény egyenlő polgári jogokkal bír, hanem az által, ha a zsidó és a keresztény úgy forrasztatnak társadalmilag egybe, hogy a köztük levő kölcsönös gyűlöletnek meg kell szűnnie. (Tatay Adolf.)

Pest, 1861-diki július 24-én.
T. szerkesztő ur!

A „Pesti Napló“ egy izraelita megjegyzései Mezei Mórnak a határozati javaslat és a zsidó kérdés című cikkére, felírás mellett Tatay Adolf urnak egy cikkét közli, melyben ez azt igyekszik bebizonyítani, hogy az ismert határozati javaslat teljes és feltétlen jogegyenlőséget ígér a magyar zsidónak.

Nehogy ennek folytán valakiben kétség támadjon aziránt, mi legyen a magyar zsidóknak e tárgyban véleményök, felkérjük, t. szerkesztő urat, hogy jelen sorainkat becses lapjába, mint melyben Mezei ur cikke legelőször megjelent, felvenni sziveskedjék, felhatalmazván önt, hogy szükség esetében neveinket is megnevezze.

Tatay ur is azon véleményben van, hogy hitfeleinket csak a teljes emancipacio nyugtathatja meg, de egyszersmind azt hiszi, hogy a választmány által javasolt határozati fogalmazvány ez irányban teljesen megfelelő.

Tatay urnak teljes joga van saját meggyőzését követni, és ha ő ama javaslatból a teljes jogegyenlőséget ki bírta olvasni, az ránézve csak özvendetes, — de másrészt az értelmes ember csak azt olvassa a mi irva van, s mi ez érdemben határozottan kijelentjük, hogy mi. s mennyire meggyőződni alkalmunk volt az összes magyar zsidók, — értelmiség és nép, sőt még a külföld is — ez érdemben teljesen osztjuk azon véleményt, melyet Mezei ur, s legközelebb köztiszteletű

hazánkfia Horn Ede ur kifejtettek, mely meggyőzésünkben minket megingatni Tatay urnak sükerülend legkevésbé, miután ferde fessegetéseiből csak az az egy tűnik ki, hogy annyit ért az államiratok értelmezéséhez, mint — — —, és tulbuzgóságában jó szolgálatot tesz a képviselőház választmányának oly állítással, mint az, hogy az oly fontos okmányt, melytől százezrek nyngalma függ, nem érett meggondolás, hanem csak úgy észbejutás után szerkesztette, — értjük a zsidó — és honossági kérdések kapcsolatosságának sublim magyarázatát!

Cáfolni Tatay urat nincs szándékunkban, — legjobban cáfolja ő maga magát; emlékébe hozzuk csak a tisztelt cikkíró urnak ama latin közmondást: Si tacuisses philosophus mansisses.*)

A Pesti Napló nagy tekintélyű szerkesztőségét pedig hálás emlékezetünkben fogjuk tartani mindenkor, — mert hogy a mily hallgatag és óvakodó, midőn üldözött hitsorsosaink érdekének védelmezését szeretnők olvasni hasábjában, ép oly nyájas készséggel fogad fel minden fonákságot, valahányszor egy rajongó zsidónak eszébe jut saját hitfelekezetének ügyét compromittálni!

Többen.

*) Tatay urat önök tulszigoruan itélik meg, — ő cikkével bizonyosan csak azon érveknek fonákságát, melyek a határozati javaslat szerkezete mellett más oldalról hozathattak volna fel, akarta per exemplum bebizonyítani.

Szerk

T Á R C A .

Mi vagy hazám? *)
1848.

Félig ép
Félig rom
Ház-e vagy
Sirhalom.
Vörösmarty.

Mi vagy hazám?
Virágzó épület talán,

Melyben szabad sasok tanyáznak?
Óh nem nem! egy félig bedőlt lak,
Melyen sem ajtó, és sem ablak,
Mit már alig mondhatni háznak;
Hol a merész sasok helyett,
Láthatni baglyot s denevéreket.
De romjaid közt rejtkegedben
Sas is tanyázik, csonka szárnysegegetten.
A melynek tolla újra nő,
S ha eljövend majd az idő,

*) Mutatványul szerző f. é. október hóban megjelent válogatott műveiből.

Midőn megint hatalmas szárnyra kelhet :
E sas tengert s világokat berepked
Bátran, merészen, szabadon,
S utával a dicsőség lesz rokon.

E kor közel van mert nem is lehet,
Hogy e vihardult ősi lak
Mely annyi hirt és szenvedéseket
Rejt kebelében — romba dőlne csak.
Körötte most a zordon éjfelen
Egy néma vándor bujdosik, megyen,
Ki a lakot zokogva lengi be
E vándorárny a multak szelleme.
Hűlt keble mély keserveket takar,
Gyászszóhaját széthordja a vihar.
S a könny, mi fölreszket borús szemére :
A régi nagyság eltűnt síri fénye.

S mi vagy te most szegény hazám ?
Rom a sok zivatar után.
Pedig hajdan virágzó lak valál.
Mely fény s borúban rendületlen állt
Magad levél magadnak gyilkosa,
Számodra ostort önkezed fona.
Hiszékenységgel vert meg istened,
S jóságod életednek átka lett.
Sok idegen faj vándorolt eléd,
Koldusszegényen, rongyos — éhesen,
S te szánakozva árva népeden :
Őt kegyesen magadhoz emeléd.
S megosztád vele minden kincsedet,
Megosztád vele végső falatod.
S hűséget kért igénytelen szived
Jutalmul tőle — hogyha jóllakott.
S mit tőn e tarka nép ? —
Midőn valóban jóllakék,
Végtére vérszemet kapott,
S fejére csapva a rongyos kalapot,
Ajakai nagy fennen süvölték :
Hogy ő az ur s te vagy a vendég.
S ki hajlokot kért tőled, s kenyeret
Hálátlanul dühöngve ellene el

S a földnek e szivetlen férgei
Házad falát kezdék ledönteni.
De még az állt erőben,
Hatalmasan, merően,

Kaczagva a bösz csordanépet

— — — — —
— — — — —
— — — — —

S megkezdetik merészen a nagy ostrom, —
És a lak ingadozni kezdett
Igen ! mert hitszegő és hűtellen lett
Hozzád mindenki te megcsalatott hon !

De végórád el nem közelgete,
Mert él a jog s igazság istene.
S míg ezrek : milliók lehelnek,
Míg élnek a hű, szerető fiak :
Melletted véres harcra kelnek,
S élőkkel is megszabadítanak
S ha mégis úgy akarja végzeted,
Hogy elboruljon életed felett
A láthatár,
S hű magzatid kivesztek volna már :
A túlvilágba költözött
Lelkem nyugalma veszve lenne,
Véres sirjából az kikelne,
S ott bujdokolna romjaid között
Sötétben és elátkozottan
E lélek lenne a romokban
Árván zokogó síri szellő
Midőn a csendes éjfélen eljő,
Ez lenne a menydörgő fergeteg,
Melynek nyomában vész s halál lebeg.
S midőn az égre föl sikoltna :
Átkot riadna szét a gyilkosokra
E lélek lenne a kísértet,
Mely elsietve minden éjjel
A fájdalomnak érzetével —
Hová ez ördögök nyugalma tévedt . . . ,
S mint üldöző rém állna ott elé,
S boszút dörögne álmaik közé.

Büky Miklós.

Levelezések.

S z u e s á n nyárelő végén 1861.

Tisztelendő szerkesztő ur !

Azon készség, melylyel ön becses lapjának ha-
sábjait az iskola- és községélet feletti híreknek meg-

nyilja, felbátorít engem is, hogy igénytelen felvidéki községünkről néhány sort irjak.

Mai viszonyaink között minden esetre örvendetes hír az is, hogy községünk épen nem gondol iskolájának megszüntetésére, sőt inkább fokozott buzgalommal működik annak fentartásán s emelésén s ezen örvendetes jelenség érdeme azon jeles férfiaknak, kiknek pártfogásán örvendhetni alkalmunk van.

Műveltségállapotunk jellemzéséül felemlítem, hogy kis községünkbe összesen 23 legkülönbözőbb tartalmu hirlap jár rendszeren, — és ugyan: 16 német, 4 tót és 3 magyar. Talán fel fog tűnni, hogy csak három magyar, de tekintve azt, hogy mi itt a tót világ kellő közepében született tótok vagyunk, s csak az élet esetlegességei folytán sikerül egymásikunknak a magyar nyelv elsajátítása, ez reménydús kezdet, s tekintve ismét azon buzgalmat, melylyel itt most apraja nagyja a magyar nyelvet tanulmányozza, bizton hiszem, hogy rövid időn általában magyar hirlapokkal fogjuk a németeket helyettesíteni.

Iskolánkra, s különösen a magyar nyelvnek ebben való tanítására visszatérve, ez miután összes tanítványaink kezdők, az első s második osztályban együtt, a harmadik s negyedik osztályban szinte együtt történik, de általában nagyon is hiányos, minnek legfőbb s talán egyetlen oka a célszerű könyvek hiánya; — ezért különös örömmel is vettük az „Izr. Magyar Egylet“ azon tudósítását, hogy „első magyar- héber- német hangoztató s elemi olvasókönyvet“ fog kiadni.

Annál dicséretesebbet mondhatok a héber tanításról, mit Weinstein ur, derék tanítónk kitünően lát el.

Tiroler Adolf,
tanító.

Mosony, július 10-kén 1861.

Tisztelendő szerkesztő ur!

Május 24-éről kelt leveletem azon örvendetes tudósítással fejeztem be, hogy keresztény testvéreink között is találkoznak nemesszívű egyének, kik iskolánk iránt rokonszenvvel viseltetnek, mely állítasomat t. Pfannel Károly ur, gabona kereskedő, e napokban érdemteljes tette által ujjonnan bebi-

zonyította, mivel nevezett ur könyvtárunk részére „Schmied Kr.“ összes munkáit Bécsből meghozatta; azonkívül nem egyszer történik, hogy helybeli értelmiségünk némely tagja iskolánkba bekapogtat, egy vagy két óráig legnagyobb részvétellel kíséri tanoncaink előmenetelét és örvendetes benyomással hagyja el iskolánkat.

Mind ez arra mutat, hogy a mosonyi hitsorsosaink és keresztény testvéreink közti viszony nem rossz lábon áll, és minden ámitás nélkül mondhatom is, hogy általában véve a legjobb egyetértés és békeszellem uralkodik köztünk; de mégis ha részletelesen vizsgáljuk ezen viszonyt, azt találjuk, hogy van még javítani való. — Nem akarjuk itt részleteiben elősorolni panaszunkat, sőt inkább szeretnők azt a feledésnek egészen átengedni, hogy annál hamarabb hegedjék be sajtó sebünk, csak azt akarjuk elbeszélni, a miről a P. N. mult heti egyik száma is hozott volt hírt.

Néhány év előtt helybeli katolikus testvéreink értelmisége a Dunán fürdőházat építtetett. Az alapszabályok szerint a zsidókat nem csak társaságából, sőt a fürdőház használatából is kizárta, és így zsidó még nem lépte át küszöbét. Ezen korellenes bánásmód e napokban kávéházban szönyegre került, mely alkalommal vita is támadt a pro és contra pártok közt, — mire néhány nap múlva a P. N. és „Fremdenblatt“-ban a dolgot szóba is hozta valamely józaneszű emberbarát — de mind hasztalan! Vannak ugyan férfiak, kiknek ez érzésükkel ellenkezik és mellettünk szólanak, de ezek vagy minoritásban maradnak, vagy komolyan és erélyesen nem fogtak még a dologhoz.

Nézzetek tehát körül kedves mosonyi atyámfiai, történik-e még ilyesmi korunkban! Hisz már régen bebizonyult, hogy minden válságos időben legbiztosabb alapja a közjólétnek, a testvérisülés, és ti a vizsgálkodás magvát akarjátok elszórni!

Ujdonfi Armin.

Országgyűlési szemle.

Két hétre terjedő szemlénk nagyon is rövid lesz, habár épen e két hét alatt fejlődtek ki a legfontosabb, legnagyobb horderejű események.

Július 15-én tartotta a képviselőház 58-dik

ülését. Hitelesítés után az elnök több időközben érkezett iratot jelent be, melyek közül kiemelendők különösen a tót népességű megyék s városok óvásai a T. Szt. Mártoni értekezlet ellen.

Ezután felolvastattott a határozati bizottság jelentése; — a határozati javaslat azon részét, mely a zsidó ügyet tárgyalja t. olvasóinkkal mult számunk rendkívüli mellékletében közöltük már. A bizottság előadója Lónyay Menyhért ur ajánlatára a javaslat bővebb megfontolás végett az osztályokhoz utasított.

Julius 18-án ismét ülés a képviselőházban; a mult gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítése, és némi iratok bejelentése után igazolási ügyek kerültek szőnyegre. Bárcay Ödön igazoltatott. Joannovics Szilárd választása iránt vizsgálat rendeltetett el. Dobránszky Adolf választása megsemmisített.

Vegyes közlemények.

Fájdalmasan esik jelentenünk t. olvasóinknak hogy jeles ügyfelünk Friedmann Ignác, ki egész a legutolsó napokig éles tollal s lelkes szavakkal védelmezte szegény hitfelekezetünk ügyét, legszebb férfikorában f. hó 25-én elhunyt. — Harcosaink kis körében sokáig betöltetlen lesz az ő helye.

Földi maradványai mellett Dr. Schwab Dávid ur emlité fel méltóképen az elhunyt dús érdemeit, és az örök nyugalom helyére számos tisztelője kíséré. Béke hamvaira!

— A pesti magán tanintézetekben most folynak az évi vizsgák. — E vizsgákra itt ott magunk

is eljárván, örömmel teljesítjük kötelességünket — dicséretet osztani ott, hol valódi érdemet találtunk. Mi első sorban a hazai nyelv, a hazai föld és nép, és a hazai történet ismeretére vagyunk tekintettel, és e szempontból különösen ajánlhatjuk Rózsásy József ur intézetét, mely a magyarosodás terén valóban meglepő eredményeket mutat fel.

— E hó 15-dikén tartatott meg Dr Fischer J. L. kereskedelmi intézetében Kriegler főtiszt, igazgató ur jelenlétében az évi vizsga.

A gyermekek a nevezett intézetben minden kívánható — de különösen a kereskedelmi tárgyakban — oly természetes, szellemképző, gyakorlati még a kevésbbé tehetséges gyermekeknek is könnyen megérthető módszerű oktatást nyernek; hogy a nevezett intézetet méltán a legkitünőbbek közé számíthatjuk.

Kötelességünk tehát, a szülőknek de különösen azoknak, kik gyermekeiket kereskedőknek képeztetik ki, Dr. Fischer J. L. intézetét különösen ajánlani.

— Szerencéenk volt Pollak Karolina asszony leány-növeldejében tartott évi vizsgánál jelen lenni és arról meggyőződni, hogy minden tárgy, de különösen a magyar nyelv kitünően oktattatott. Megemlítjük, hogy Kriegler főtiszt, igazgató ur az intézetet a vizsga után különösen magasztalta és a szülők figyelmébe ajánlotta. Csak kötelességünket teljesítjük tehát, ha mi is a nevezett intézetet a t. közönség figyelmébe ajánljuk.

Szerkesztői posta.

S. S. urnak Széketfehérvárott. Jövőben hozzuk.

A. L. urnak Pesten. Nem adhattuk. Okainkat személyesen szeretnők elmondani.

F. urnak Nagy-Démen. Legközelebb.

K. M. urnak Győrött. Közöljük.

B. M. urnak Budán. Későn kaptuk. Csak jövő számunkban adhatjuk.

V. J. urnak Tabon. 1 frt. 50 kr. javára irtunk. A kérdezett ur csak ugyan az kit ön gondol, Közléséi használandjuk.

L. E. urnak Körmeden. Lapunk irányával ellenkezik.

K. L. Y. urnak. Kevés a helyünk, sajnáljuk.

Izsákra, A levél elveszett. Kérjük azt újra megírni.

H I R D E T M É N Y E K.

A szegedi izr. 4 osztályu főelemi tanodában egy tanítói állomás, 500 o ftnyi évi fizetés mellett megüresedvén, a pályázóktól megkivántatik, hogy a magyar nyelvben oktatni képesek legyenek, de a héber és német nyelveket is tökéletesen bírják. A képességük és erkölcsi viseletekről szóló bizonyítványok az alulirt előljáráshoz legfeljebb f. é. Augusztus utolsójáig benyújtandók. Szeged Julius 22. 1861.

Pest, 1861. Nyomatott idős Poldini Ede és Noséda Gyulánál, papnöveldetér 7. szám.